

## A BÜNÖZÉSFÖLDRAJZ HELYE A FÖLDRAJZTUDOMÁNYBAN

A cikk szerzője kísérletet tesz a bűnözésföldrajz tudományon belüli elhelyezésére. Különböző kutatások alapján a bűnözés és a földrajzi hely közötti kapcsolat vizsgálatából von le következtetéseket és tesz megállapításokat. A bűnözés jellemzői alapján mutatja be a bűnüldözés területi különbségeit. A kriminálgeográfia értelmezhető úgy, hogy a szociálgeográfia egyik ágazata, amely a bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a tér- és időbeli aspektusait vizsgálja. A kriminológia és a társadalomföldrajz között kölcsönös és alárendelt kapcsolati rendszer áll fenn. A bűnügyi nyilvántartás a bűnözésföldrajz fontos meghatározó eszköze. A bűnügyi adatok rendszere célirányos adatgyűjtéssel tölthető fel, amely a bűnmegelőzést és a felderítést segíti elő.

## 1. A BÜNÖZÉSFÖLDRAJZ

A földrajz a Földet beborító komplex földrajzi burok mindenkori állapotának, folytonos változásának leírásával, értelmezésével és tudományos igényű értékelésével foglalkozik, kiemelt figyelmet fordítva a földrajzi környezet és a benne élő társadalom közötti kölcsönhatásokra. A földrajztudomány fő feladata a földrajzi buroknak és a benne lejátszódó térbeli folyamatoknak a tudományos vizsgálata.

A geográfia összefoglalja, rendszerezi és közvetíti azokat az ismereteket, melyek az emberek valóságghű világképének kialakulásához szükséges. A földrajzi burok természeti eredetű jelenségeit kizárólag a természettudomány eszközeivel és részben tapasztalati, részben kísérletekkel alátámasztott módszereivel lehet megismerni, ezért a természetföldrajz a természettudományok körébe tartozik.

A társadalomföldrajz, amely a földrajzi környezet és a társadalom működése során létrejövő kölcsönkapcsolatokat vizsgálja, kutatási feladatait társadalomtudományi módszerek és eszközök alkalmazásával oldja meg, ezért a társadalomtudományok része. Az egyre szaporodó ágazati területek helyett a természeti és társadalmi területek egységbe foglalása a regionális földrajz. A regionális földrajznak rendszertani felosztásában a kutatás keretétől szolgáló térbeli egységek: tájak, kistérségek, régiók és országok jelennek meg. Az ágazati földrajz feladata a jelenségek típusainak kialakítása, a közöttük lévő összefüggések törvényszerűségeinek megállapítása és rendszerezése (<http://ttmk.nyme.hu/>).<sup>1</sup>

A földrajztudomány felépítésének rövid áttekintése után feltehetjük a kérdést, hogy a tudományon belül hol helyezkedik el a bűnözésföldrajz? Nos, erre nem könnyű a válasz. Több kutató kísérletet tett a bűnözésföldrajz helyének meghatározására. Tóth Antal (2007)<sup>2</sup> munkájában részletes és átfogó képet ad korábbi kutatók megállapításairól, hogy valójában milyen tudományterületeket foglal magába a bűnözésföldrajz és hol, melyik tudományterülethez áll a legközelebb.

Kerecsi Klára (2003)<sup>3</sup> nézete szerint a kriminálgeográfia a kriminológia területe, de a bűnözési térkép a földrajz tudományterületén alkalmazott eszközt jelenti. Hentig (1961)<sup>4</sup> szerint a bűnözésföldrajz nem más, mint a bűnözés és a klíma, a föld, a táj, a történelem, a gazdaság, valamint a demográfiai jellemzők viszonyításából adódó térkép.

Herold (1973)<sup>5</sup> a bűnözés és a földrajzi hely közötti kapcsolatot vizsgálta, olyan bűnügyi jellemzők alapján, amelyekből a bűnözés volumene állapítható meg. Az 1977-es<sup>6</sup> munkájában a kriminálgeográfiát céltudományként határozza meg, mely segítséget nyújt a bűnügyi felderítő munkában.

<sup>1</sup> <http://ttmk.nye.hu/>: A regionális és az általános ágazati földrajz feladata (megnyitva: 2011. 02. 23.)

<sup>2</sup> Tóth A. (2007): A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében Debreceni Egyetem pp.8-10.

<sup>3</sup> Kerecsi K. (2003): A kriminológiai és a büntetőpolitika kapcsolata. Kriminológiai tanulmányok 40. OKRI, Budapest, pp. 121-159.

<sup>4</sup> Hentig, H.V. (1961): Der kriminelle Mensch im Kräftefeld von Zeit und Raum. - In: Das Verbrechen 1. Berlin, pp. 212.

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ERDEI Gábor

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 4. szám

Hellmer (1972)<sup>7</sup> a bűnözésföldrajzt a kriminológia és nem a földrajz részének tekinti, amely a bűnözés jellemzői alapján mutatja be a bűnüldözés területi különbségeit. Rolfes, M. (2003)<sup>8</sup> véleménye szerint a bűnözésföldrajz geográfusok nélkül is „megrajzolható”.

Schwind (2000)<sup>9</sup> a kriminálgeográfiát a kriminológia egyik ágának tekinti, melynek értelmezéséhez a magatartás, a tér és az idő egységeinek felhasználása szükséges.

Kobolka István (2003)<sup>10</sup> a bűnözésföldrajzt egy összevonható vagy egyesíthető biztonságföldrajzhoz, a földrajztudomány részdiszciplínájához sorolja.

Herbert (1982)<sup>11</sup> és Kovács Zoltán (1990)<sup>12</sup> szerint a kriminálgeográfia a szociálgeográfia egyik új irányzata, amely a kriminológia és a társadalomföldrajz közötti több tudományt érintő kapcsolatot jelenti. Berényi István (1992)<sup>13</sup> szerint a bűnözésföldrajz a szociálgeográfia egyik ágazataként értelmezhető, amely a tér, a társadalmi csoportok és a bűnesetek összefüggéseire világít rá.

Mátyás Szabolcs (2007)<sup>14</sup> megállapítja, hogy a bűnözésföldrajz egy olyan mesterségesen létrehozott tudományterület, amely a bűnügyi tudományok és a földrajz együttes ismereteit használja fel.

Értelmezésben a kriminálgeográfia a szociálgeográfiai ágazata, amely a bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a tér- és időbeli aspektusait vizsgálja. A kriminológia és a társadalomföldrajz között kölcsönös és alárendelt kapcsolati rendszer áll fenn.

Egyet értek azon kutatók véleményével, akik a bűnözésföldrajzt nem tartják önálló tudománynak, mivel főképp a kriminológia, a szociológia és a szociálgeográfia ismereteit használja fel.

Kétséget kizárón kijelenthető az is, hogy a kriminálgeográfia a társadalomföldrajzhoz és a bűnügyi tudomány területeihez áll legközelebb, ezért a bűnügyi térkép megrajzolásához ezen ismeretek elengedhetetlenek. A szociológia a bűnözés jelenségére világít rá akár lokális közösségi, avagy társadalmi szinten.

A bűnözésföldrajz felhasználja az említett tudományterületeken kívül a demográfiát, az etnográfiát, a pszichológiát, az építészetet, a kartográfiát, valamint a térinformatikát.

<sup>5</sup> Herold, H. (1973): Földrajz és bűnözés. Belügyi Szemle Tájékoztató 17. szám pp. 79-85.

<sup>6</sup> Herold, H. (1977): Die Bedeutung der Kriminalgeographie für die polizeiliche Praxis. Kriminalistik 7. pp. 289-296.

<sup>7</sup> Hellmer, J. (1972): Kriminalitätsatlas der Bundesrepublik Deutschland und West-Berlins. Ein Beitrag zur Kriminalgeographie. Schriftenreihe des Bundeskriminalamtes, Bundeskriminalamt, Wiesbaden, pp. 13-39. und 81-85.

<sup>8</sup> Rolfes, M. (2003): Sicherheit und Kriminalität in Deutschen Städten. Über die Schwierigkeiten, ein soziales Phänomen räumlich zu fixieren. Berichte zur deutschen Landeskunde 4. pp. 329-348.

<sup>9</sup> Schwind, H. D. (2000): Raumstruktur und Kriminalität (Kriminalgeographie). - In: H. D. Schwind.: Kriminologie: Eine praxisorientierte Einführung mit Beispielen. Kriminalistik Verlag, Heidelberg, pp. 289-307.

<sup>10</sup> Kobolka I-Ritecz Gy -Sallai J. (2003): The Criminal Geography of the Borders of the Republic of Hungary at the Millennium. Európa 2002 2. pp. 35-44.

<sup>11</sup> Herbert, H. (1982): The Geography of Urban Crime. Longman, London, pp.120.

<sup>12</sup> Kovács Z. (1990): A bűnözésföldrajz szerepe a városi környezetminősítésben. Műhely 6. MTA FKI, Budapest, pp. 13.

<sup>13</sup> Berényi I. (1992): Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp.165.

<sup>14</sup> Mátyás Sz. (2007): A határon átnyúló magyar-román rendvédelmi együttműködések bűnözésföldrajzi kérdései. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, pp. 317-321.

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ERDEI Gábor

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 4. szám

|                                            |                                             |                                          |                                   |                                                      |
|--------------------------------------------|---------------------------------------------|------------------------------------------|-----------------------------------|------------------------------------------------------|
| Általános társadalom-és gazdasági földrajz | Regionális társadalom-és gazdasági földrajz | Ágazati társadalom-és gazdasági földrajz | Társadalom-földrajz               | Emberföldrajz                                        |
| Általános emberföldrajz                    | Emberi rasszok földrajza                    | Szabadidő- magatartás földrajza          | Népesség-földrajz                 | Egészség-földrajz                                    |
| Etnikai földrajz                           | Nyelvföldrajz                               | Kulturális földrajz                      | Európai intézmények földrajza     | Művészet földrajz                                    |
| Alkotásföldrajz                            | Vallásföldrajz                              | Általános vallásföldrajz                 | Bibliai földrajz                  | Regionális vallásföldrajz                            |
| Településföldrajz                          | Általános településföldrajz                 | Faluföldrajz                             | Városföldrajz                     | Település-marketing                                  |
| Városökológia                              | Politikai földrajz                          | Választások földrajza                    | Biztonság-földrajz                | Közigazgatási földrajz                               |
| Katonaföldrajz                             | Alkalmazott katonaföldrajz                  | Általános katonaföldrajz                 | Szociál-geográfia                 | <b>Bűnözésföldrajz</b>                               |
| Észlelésföldrajz                           | Magatartás-földrajz                         | Feminista földrajz                       | Gazdasági földrajz                | Ágazati gazdasági földrajz                           |
| Általános gazdasági földrajz               | Dinamikus gazdasági földrajz                | Regionális gazdasági földrajz            | Világgazdaság földrajza           | Primér szektor földrajza                             |
| Mezőgazdaság földrajza                     | Erdészeti földrajz                          | Halászat földrajza                       | Szőlészet és a borászat földrajza | Szekunder szektor földrajza                          |
| Iparföldrajz                               | Bányászati földrajz                         | Ipari parkok földrajza                   | Természeti erőforrások földrajza  | Tercier szektor földrajza (infrastruktúra földrajza) |
| Közlekedésföldrajz                         | Telekommunikáció földrajza                  | Kereskedelem földrajza                   | Turizmus földrajza                | Kvaterner szektor földrajza                          |
| Innováció földrajz                         | Történeti földrajz                          | Proszopográfia                           |                                   |                                                      |

1. táblázat: A bűnözésföldrajz lehetséges helye a Vofkori László (2003)<sup>15</sup> által megalkotott társadalom- és gazdaságföldrajz tudományrácsban

## 2. A BŰNÖZÉS TERJEDELME

A társadalmi jelenségeket vizsgálók előtt a kutatások eredményeiből ismert az a tény, melyet a mindennapok tapasztalatai is megerősítenek, hogy az egyes jelenségek gyakorisága térben és időben különböző. Ez a természetes tény jelentős a negatív, ezen belül a deviáns magatartások körében. A negatív magatartások gyakoriságának életkor, családi állapot,

<sup>15</sup> Vofkori L. (2003): A földrajztudomány rendszertana Pro-Print Könyvkiadó Csíkszereda pp. 25-28.

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ERDEI Gábor

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 4. szám

iskolai végzettség, anyagi és társadalmi helyzet szerinti eltérései a különböző tudományágak által gyakran vizsgált, a szakirodalomban rendszeresen tárgyalt tények. A területi különbségek vizsgálatát alapvetően az indokolja, hogy a negatív magatartások eltérései a demográfiai-társadalmi kategóriák mellett területenként is különböznek.

Vavró István (1985)<sup>16</sup> már a 80-as években arra a következtetésre jutott, hogy a jelenségek területi különbségei mögött a népesség jelzett ismérvei szerinti struktúráinak különbségei húzódnak meg. A jelenségek elsődleges területi eltérései alapvetően különböző területek népességstruktúrájának eltéréseivel magyarázhatók. Az eltérés a bűnözésnél további elemmel bővül, melyek kiegészülnek a sérthető vagy veszélyeztethető értékek területi különbségeivel is. A területi adatok elemzésekor, fontos a bűnözési alany vizsgálata, mivel a területi egységek különbségei mögött nemcsak a népesség eltérő bűnözési gyakorisága, hanem a felderítési arány területi különbözősége is mutatkozik. A bűnözés területi különbségeit a bűncselekmények és a bűnelkövetők száma alapján vizsgáljuk. Az egyes területi egységek vizsgálta azért szükséges, mert a bűnözésről, annak volumenéről és gyakoriságáról alkotott kép túlzottan általános, nem mutatja pontosan a jelentős területi különbségeket.

Habony János (1986)<sup>17</sup> a bűnözésföldrajz vizsgálatában a bűnözés terjedelmét két mutatószámmal jellemezte, mely szerint meghatározott területen és időegység alatt elkövetett bűncselekmények száma, illetőleg ugyanazon területen és időegység alatt bűncselekményt elkövetők számával definiálható. Az adatok önmagukban nem jelentenek sokat, mert csupán más adatokkal összehasonlítva mutatják meg a bűnözés volumenét, vagy ami ennél is fontosabb, a társadalomra veszélyes cselekmények súlyát és a változás irányát.

Tremmel Flórián, Fenyvesi Csaba és Herke Csongor (2005)<sup>18</sup> közösen készített munkájában a bűnügyi nyilvántartást tartotta a bűnözésföldrajz fontos meghatározó eszközének. A bűnügyi nyilvántartás az adatok rendszerbe foglalt tárháza, amelyet célirányos adatgyűjtéssel töltenek fel a megelőzést, és felderítést segítő, sokirányú adatszolgáltatás érdekében.

Jelentősége abban áll, hogy az adatok rendszerbe foglalása teszi lehetővé a következtetések levonását a bűncselekmények tetteseire vagy a bűncselekmények elkövetésének körülményeire.

### 3. ÖSSZEFOGLALÓ

A földrajz a Földet beborító komplex földrajzi burok mindenkori állapotának, folytonos változásának leírásával, értelmezésével és tudományos igényű értékelésével foglalkozik, kiemelt figyelmet fordítva a földrajzi környezet és a benne élő társadalom közötti kölcsönhatásokra. A földrajztudomány fő feladata a földrajzi buroknak és a benne lejátszódó térbeli folyamatoknak a tudományos vizsgálata. A geográfia összefoglalja, rendszerezi és közvetíti azokat az ismereteket, melyek az emberek valóság-hű világképének kialakulásához szükséges. A földrajzi burok természeti eredetű jelenségeit kizárólag a természettudomány eszközeivel és részben tapasztalati, részben kísérletekkel alátámasztott módszereivel lehet megismerni, ezért a természetföldrajz a természettudományok körébe tartozik.

A társadalomföldrajz, amely a földrajzi környezet és a társadalom működése során létrejövő kölcsönkapcsolatokat vizsgálja, kutatási feladatait társadalomtudományi módszerek és eszközök alkalmazásával oldja meg, ezért a társadalomtudományok része. Egyes kutatók nézete szerint a kriminálgeográfia a kriminológia területe, de a bűnözési térkép a földrajz tudományterületén alkalmazott eszközt jelenti, míg mások szerint a bűnözésföldrajz nem más, mint a bűnözés és a klíma, a föld, a táj, a történelem, a gazdaság, valamint a demográfiai jellemzők viszonyításából adódó térkép.

A bűnözés és a földrajzi hely közötti kapcsolat vizsgálatából a bűnözés volumene állapítható meg. Vannak olyan nézetek, melyek a bűnözésföldrajzt a kriminológia és nem a földrajz részének tekintik, amely a bűnözés jellemzői

<sup>16</sup> Vavró I. (1985): A bűnözés területi különbsége Statisztikai Szemle 1985/10. pp. 988-1000.

<sup>17</sup> Habony J. (1986) A beilleszkedés és a bűnözés Zrínyi Katonai Kiadó Budapest pp.21-22.

<sup>18</sup> Tremmel F.-Fenyvesi Cs.-Herke Cs. (2005): Kriminalisztika Tankönyv és Atlasz Dialóg Campus Kiadó Budapest-Pécs pp. 228.

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ERDEI Gábor

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 4. szám

alapján mutatja be a bűnüldözés területi különbségeit. Más kutatások szerint a kriminálgeográfiát a kriminológia egyik ágának tekintik, melynek értelmezéséhez a magatartás, a tér és az idő egységeinek felhasználása szükséges.

A kriminálgeográfia értelmezhető úgy, hogy a szociálgeográfiai ágazata, amely a bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a tér- és időbeli aspektusait vizsgálja. A kriminológia és a társadalomföldrajz között kölcsönös és alárendelt kapcsolati rendszer áll fenn. A bűnözés területi különbségeit a bűncselekmények és a bűnelkövetők száma alapján vizsgáljuk. Az egyes területi egységek vizsgálta azért szükséges, mert a bűnözésről, annak volumenéről és gyakoriságáról alkotott kép túlzottan általános, nem mutatja pontosan a jelentős területi különbségeket. Az adatok önmagukban nem jelentenek sokat, mert csupán más adatokkal összehasonlítva mutatják meg a bűnözés volumenét, vagy ami ennél is fontosabb, a társadalomra veszélyes cselekmények súlyát és a változás irányát.

A bűnügyi nyilvántartást a bűnözésföldrajz fontos meghatározó eszköze. A bűnügyi adatok rendszere célirányos adatgyűjtéssel tölthető fel, amely a bűnmegelőzést és felderítést segíti elő.

*Kulcsszavak: földrajz, földrajzi burok, földrajzi környezet, élő társadalom, természetföldrajz, társadalomföldrajz, kriminálgeográfia, kriminológia területe, biztonságföldrajz, mesterséges tudományterület, szociológia, szociálgeográfia, népességstruktúra, bűnözés terjedelme, bűnügyi nyilvántartás.*

Keywords:

## HIVATKOZÁSOK

- Berényi I. (1992): Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp.165. <http://ttmk.nye.hu/>: A regionális és az általános ágazati földrajz feladata (megnyitva: 2011. 02. 23.)
- Habony J.(1986) A beilleszkedés és a bűnözés Zrínyi Katonai Kiadó Budapest pp.21-22.
- Hellmer, J. (1972): Kriminalitätsatlas der Bundesrepublik Deutschland und West-Berlins. Ein Beitrag zur Kriminalgeographie. Schriftenreihe des Bundeskriminalamtes, Bundeskriminalamt, Wiesbaden, pp. 13-39. und 81-85.
- Henting, H.V. (1961): Der kriminelle Mensch im Kräftespiel von Zeit und Raum. - In: Das Verbrechen 1. Berlin, pp. 212.
- Herbert, H. (1982): The Geography of Urban Crime. Longman, London, pp.120.
- Herold, H (1973): Földrajz és bűnözés. Belügyi Szemle Tájékoztató 17. szám pp. 79-85.
- Herold, H. (1977): Die Bedeutung der Kriminalgeographie für die polizeiliche Praxis.Kriminalistik 7. pp. 289-296.
- Kerezsi K.(2003): A kriminológiai és a büntetőpolitika kapcsolata. Kriminológiai tanulmányok 40. OKRI, Budapest, pp. 121-159.
- Kobolka I-Ritecz Gy -Sallai J. (2003): The Criminal Geography of the Borders of the Republic of Hungary at the Millennium. Európa 2002 2. pp. 35-44.
- Kovács Z. (1990): A bűnözésföldrajz szerepe a városi környezetminőségben. Műhely 6. MTA FKI, Budapest, pp. 13.
- Mátyás Sz. (2007): A határon átnyúló magyar-román rendvédelmi együttműködések bűnözésföldrajzi kérdései. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, pp. 317-321.
- Rolfes, M. (2003): Sicherheit und Kriminalität in Deutschen Städten. Über die Schwierigkeiten, ein soziales Phänomen räumlich zu fixieren. Berichte zur deutschen Landeskunde 4. pp. 329-348.

## HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ERDEI Gábor

Budapest, 2013.  
6. évfolyam 4. szám

- Schwind, H. D. (2000): Raumstruktur und Kriminalität (Kriminalgeographie). - In: H. D. Schwind.: Kriminologie: Eine praxisorientierte Einführung mit Beispielen. Kriminalistik Verlag, Heidelberg, pp. 289-307.
- Tóth A.(2007): A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében Debreceni Egyetem pp.8-10.
- Tremmel F.-Fenyvesi Cs.-Herke Cs. (2005): Kriminalisztika Tankönyv és Atlasz Dialóg Campus Kiadó Budapest-Pécs pp.228.
- Vavró I. (1985): A bűnözés területi különbsége Statisztikai Szemle 1985/10. pp. 988-1000.
- Vofkori L. (2003): A földrajztudomány rendszertana Pro-Print Könyvkiadó Csíkszereda pp. 25-28.